

Alybeý Hüseýinzada

Category: Kitapcy, Taryhy şahslar
написано kitapcy | 23 января, 2025
Alybeý Hüseýinzada TÜRК BÜYÜKLERİ

► ALİBEY HÜSEYİNZADE

Mensubu olduğu milletin sevgisini yüreğinde taşıyan insanların yaşadığı coğrafyanın hiçbir önemi yoktur. Milletin geneli veya bir parçası sıkıntıya düşmüşse eğer, milliyetçi kişi dünyanın öbür ucunda da olsa oraya ulaşır, elinden gelen çabayı gösterir. Yüce Türk milletin Türkçüleri de böyledir. Bulundukları ülke ve topraklar neresi olursa-olsun, Türk'ün yaşadığı herhangi bir yerde problem varsa, onu düzeltmek için yola çıkar, başını ortaya kor. Oraya gidemiyorsa, olduğu yerden, uzaktaki kardeşleri için elinden ne geliyorsa yapmaya çalışır. Yok buna da gücü yetmiyorsa, zorda kalan soydaşları

için gece-gündüz Tanrı'ya dua eder. İŖte Türkçüler bu özelliklerinden dolayı farklıdır.

Azerbaycan'ın kahraman evladı Alibey Hüseyinzade'yi büyük yapan da böyle bir karaktere sahip olmasıdır. O, Anadolu Türklerinin en zor zamanlarında yanlarında bulunarak, onların mücadelelerine bilfiil katılıp, destek verdi. Bu suretle Türk tarihinin unutulmaz Türkçü ve Turancıları arasındaki yerini almıştır.

Çeşitli eserlerde ve makalelerde adı Hüseyinzade Alibey veya Alibey Hüseyinzade diye de anılan bu Türk yiğidi, 1864'te Azerbaycan'ın Salyan kasabasında dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Azerbaycan'da tamamladıktan sonra doktor olmak gayesiyle İstanbul'a gitti ve 1889'da Askeri Tıbbiye'ye girdi. Buradan başarı ile mezun oldu ve eğitim aldığı kuruma profesör yardımcılığına atandı. Fakat aslen Azerbaycanlı olması ve bu Türk yurdunun Osmanlı Devleti sınırları haricinde bulunması sebebiyle, işine son verilmesi durumu ortaya çıkınca, 1903 senesinde Azerbaycan'a geri döndü.

Dr. Alaattin Uca

İTTİHAT VE TERAKKİ CEMİYETİ KURUCULARINDAN
TÜRKÇÜLÜK FİKRİNİN ÜNLÜ MÜTEFEKKİRİ

ALİ BEY HÜSEYİNZADE (TURAN)

فیوضات

Hayatı Fikirleri ve Eserleri

kitapyurdu.com

0, Türk dünyasının içine düştüğü kötü durumu hazmedemiyor, bundan kurtulmak için ne yapmak gerektiği yolunda devamlı kafa yoruyordu. Azerbaycan'da bulunduğu bu yıllarda fikir

hareketleri içinde yer aldı. Zaten bu sıralarda Rusya'da da işler iyi gitmiyordu. Muhteşem Rus çarlığı bir avuç Japon karşısında büyük bir hezimete uğramış, bu yenilgi Rusya'da Bolşevik (sosyalist) düşüncelerin kök salmasına vesile olmuştu. Hem Türkiye, hem Azerbaycan, hem de Rusya'nın değişik yerlerinde yaşayan Türk milliyetçileriyle irtibata geçen Alibey, bu sayede Türkçü fikirlerini daha da olgunlaştırdı. Önce 1905'te Hayat Mecmuası'nın, arkasından da Füyuzat gibi dergilerin yayınlanmasında önyak olan Hüseyinzade Alibey, buralarda; Türkler için tek çıkar yolun ilim ve fende ilerlemeye bağlı olduğunu ve ayrıca Türklerin birlik içinde hareket etmelerinin gerekliliğini savunuyordu. Dolayısıyla bu iki dergi Hayat ve Füyuzat Türk aydınlanma tarihinde son derece önemli bir yere sahiptir.

İşte Hüseyinzade Ali Bey bu çalışmaları sırasında Türk dünyasında ilk defa, aşağı-yukarı kendinden sonra bütün Türklerin ortak şiarı haline gelecek olan "Türkleşmek, İslamlaşmak ve Avrupalılaşmak" düsturunu ortaya koydu. Bu düşünce o kadar taraftar buldu ki, buna binaen pek çok ilim ve fikir adamı bu üç ilke çerçevesinde çalışma yollarını aramaya başladı. Aslında genç Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan'ın kuruluş aşamasında da bu ilkelere bağlı kalındığını görmekteyiz.

Kalemiyle Türklüğün yolunu aydınlatmaya çalışan bu kahraman Türk evladı, Rus çarlığının her türlü baskısına rağmen, değişik yerlerde ve zamanlarda toplanan fikir önderlerinin de arasına katılıyor, kendi görüşlerini buralarda dile getiriyordu. Türkiye'deki Türkçülük akımının da mimarlarından olan Hüseyinzade Ali Bey Macar Turancılar için yazdığı;

**"Sizlersiniz ey kavm-i Macar bizlere ihvan,
Ecdadımız müştereken menşei Turan"**

derken, 20. yüzyılın son büyük fikir adamlarından Nihal Atsız yıllarca sonra, belki de ondan da etkilenererek, Rusların 1956'da Macaristan'a girmesi sebebiyle kaleme aldığı şiirinde;

**"Akıttılar yine kara toprak üstüne,
Kahraman Macarlar şanlı Turan kanını"** diyordu.

Nihayet Türkiye'de II. Meşrutiyetin ilanıyla ortaya çıkan siyasi ortamda çalışmak üzere tekrar İstanbul'a geldi. O da biliyordu ki, Osmanlı Türkiye'si ve Türkleri kalkınmadığı müddetçe diğer Türklerin yabancı baskılardan kurtulması mümkün değildi. Bunun için hep bir elden Türklüğün Batı emperyalizmi

karşısındaki en güçlü savunucusu Türkiye Türklerinin yeniden diriltilmesi gerekmekteydi. Özellikle Rus baskısından kaçan diğer Türk milliyetçilerinin de gayretiyle, İstanbul'da bütün Türk dünyasını kucaklayan bir Türkçülük hareketi başladı. O vakte kadar uygulanan politikalar göstermişti ki, ne İslamcılık, ne de Osmanlılık siyasetleri başarılı olamamıştı. Osmanlı Devleti gün geçtikçe kötüye gidiyor, gözümüzden bile kiskandığımız Müslüman kardeşlerimizin hepsi yabancılarla Türklere karşı işbirliği yapıyorlardı. Elbette ki 600 sene hizmet ettikleri bu din kardeşlerinin ihaneti Türklere çok pahalıya mâl oldu. Türkçüler bu kötü gidişatın önünü alabilmek için sınırlar dâhilinde yaşayan Türklerden başkasına güvenilemeyeceğini anlamışlar ve bu yüzden Türk Derneği, Türk Yurdu Cemiyeti ve Türk Ocakları gibi müesseseler vasıtasıyla Türklerin ne yapmaları, nasıl bir strateji takip etmeleri nokta-i nazarından halkı bilinçlendiriyorlardı.

VAHİT TÜRK

TRKLN VE HALKILIN MRDİ

HÜSEYİNZADE
ALİ TURAN BEY

Cumhuriyetin 100. Yılına Armağan

Tıpkı o da İsmail Gasıralı gibi, Türk birliğinin ancak dilde birlikle sağlanacağına inanıyor ve bunun için de ortak bir yazı dili oluşturulmasını istiyordu. Bu ortak Türkçenin temeli ise Türkiye Türkçesi esasında olmalıydı. Dolayısıyla Türkiye’de Ziya Gökalp’le balayan, Mustafa Kemal ile devlet felsefesi haline gelen ve Nihal Atsız’la zirveye ulaşan Türkçülük fikrinin sistemlemesinde onun büyük emeği vardır.

I. Dünya Savaşının çıkması üzerine Osmanlı Devleti hizmetinde tam bir Türk gibi çalışan Alibey Hüseyinzade, bu harbin sonlarında Azerbaycan Türk Cumhuriyetinin kurulduğunu duyar-duymaz, doğup-büyüdüğü Azerbaycan'a koştu. Bilindiği üzere bu ilk Türk cumhuriyetinin yaşamasına zamanın emperyalistleri izin vermediler. Savaşın galipleri arasında bulunan Rusya, Azerbaycan'a iki yıl kadar sonra (1920) tekrar girdi. Türklerin üstüne çoğunluğu Ermenilerden oluşan Kızılordu birlikleri yollandı. Türklere olmadık hakaretler ve katliamlar yapıldı. Bağımsızlık yanlısı Türkler ile selametin komünizmden geçtiğine inananlar birbirleriyle çatıştı. Sonunda pek çok Türk aydını ve devlet adamıyla beraber Hüseyinzade de yeniden Türkiye'ye kaçmak zorunda kaldı.

Mustafa Kemal Türkiye'si elbette ona kucağını açtı ve 1926'da profesör olan Alibey Hüseyinzade, 1931'de emekliye ayrıldı. Türklük ve Turan ülküsü uğrunda geçen bir ömür sonunda, 1940'da hayata gözlerini yuman bu abide şahsiyet, belki de bu mücadelesinin mükâfatı olarak hep Turan ismiyle birlikte anıldı.

Prof. Dr. Saadettin Y. GÖMEÇ.

"Türk Tarihinin Kahramanları: 52- Alibey Hüzeyinzade",
Orkun, Sayı 116, İstanbul 2007 Taryhy şahslar